

ডা. এল শশীকুমাৰ, যুৱেশ্বম

মণিপুৰদা মীয়ামগী খাজৰা, অপাঙ্গা, অণনবা, অনৌবা শেঞ্জা থুমজা লৈতৰা, তংদু লৈতৰা লৈগুৰু অমা পুৱক্ৰনি হায়বগী অচেপা থাম্‌নুদা মীয়াম্‌না আশা কৰা তৌনৱশ্মী। ইন্দিয়া নীংখা তন্মত্ৰ অমত্ৰদী লিশাং শিংনা কোংপ্ৰেসকী লৈগুৰু লৈৱকথি। অদুগুপ্ত্ৰা কোংপ্ৰেস লৈগুৰুকী মৱক্তা অচেৰা লৈগুৰু লৈখিবদি নভ্ৰে। অদুৱ মপুংদদি কোংপ্ৰেস লৈগুৰু অদুনা মপুংনি। কোংপ্ৰেস লৈগুৰুকী মত্ৰমদা লৈনখিবদি গুসিগী মীৱোলসিনা ক’উনৱমগনি নীংদে। মদু পুন্মক্ৰী মনুংদা মণিপুৱদসু কোংপ্ৰেসকী লৈগুপ্ত্ৰ মপুংনি। গুৱাং নহানতা থুপ্ৰাচিখিবা কোংপ্ৰেসকী ও ইনৌবীগী মপুং চহী ১৫গী লৈগুৰু মণিপুৱগী মীয়াম বৰ্গিগী হামেং ওইৱশ্মী। মৱাল লৈবা লৈতৰা, ৰায়েল পথাপ চখ্ৰবা চখ্ৰদৰা হাংনীংবা য়েৰুৰা পুন্মক পঙহাং হাংনখিবা অনৌবা পুৱাৱীগী অহাংবা শক্তম ময়েক শেংনা মীয়াম্‌না খঙনৱকথি। মণিপুৱ মীয়াম চহী ১৫ য়াম্‌না ৰানা খাঙলকথিবা গুৰ্জন। শেঞ্জা থুমজা, শঙ্গ-পঙ্গদী কল্পৰা মৱক্ত মন্ত্ৰি, এম এল এ, এম পি খৱদি ক্লেৱ পাটি ওইনৱমগনি। মসি পুন্মক মীয়াম্‌না লেংদৰা শাখিনি।

পোলিটিক্ৰ হায়বসি পিৰা ফমদি নভ্ৰে। কোংপ্ৰেস লৈগুৰু মত্ৰমদা খুংচৰী ফ্ৰ্মাইৰা খৱদি সনাগী মথক্তা তন্ম্ৰা থিনবদা নগুনা মনি মুক্তা থিনবা য়াওনৱমগনি। মত্ৰমত্ৰদী শঙ্গ-পঙ্গ, শেঞ্জা থুমজা য়েংলগা ফমজাউ কৰা নমদুনা কানৱকথিবা য়াওনৱমগনি। কোংপ্ৰেসকী লৈগুৰু মত্ৰমদুনা খাজ-খাজ্ৰবা মীশক মীওই খৱদি মথি কোংনৱল্ৰা মীয়াম্‌না ফোঙনা খুঙ্গ-সহৱ মফম খুদিংমক্তা উনত্ৰবনি। মসি গুন্মক মীয়াম্‌না লেংদ্ৰবা শাখিনি। কোংপ্ৰেস লৈগুৰু মত্ৰমদুনা লৈকং থোং শাৱল্ৰা, ইমা কৈখেল ফজনা শাৱল্ৰা কৰ্মা মখৌ পোনা পোনা লাউৱল্ৰা মীয়াম্‌না তানত্ৰবনি। অদুৱু মখোংগী মত্ৰম লৌইৱনুদা লাইনা ফাওৰা য়াদ্ৰদুনা (ভুয়ী কলপা) ঘুহাৱ হাবদা ইমা কৈখেল দশা তাৱে। দশা তাৱৰা মত্ৰমদা মখোয়ানা নভ্ৰে হায়নৱকথিবা অঙৰুপা নভে। গুসিদি তুমিন তুমিন লৈনভ্ৰে। মসিদা নগুনা মখল মখাগী মীহাং, মখল মখাগী খাজ্ৰবা ঠিকাগী থৰক পায়খংলস্ৰা মশীং খঙন্দা লৈভ্ৰে। পাউদফ্ৰী লৌইবা খন্ম নাইৱৰৌই। নহাৱোল মৱাল লৈবা লৈতৰা ১৫০০গী মথক্তা হাংখিৰা, নুংখিল পৌৰোবতা মীয়াম তিনবা মফমদা হাংপিখিৰা ৱৰিনা, সঞ্জিৎকী মীহাং লোয়না লোয়ননা তৌস্ত্ৰীম্‌না স্কুলগী লৈনুংদনী মীকোক কৰ্মা ফ্ৰনখিৰা মথং মথং চোঙথোৱকথিগনি। ও ইবৌবীগী চহী ১৫গী লৈগুৰু মত্ৰমদা চখৱল্ৰা কৰ্মা পাউদফ্ৰী লৌইবা খন্ম নাইৱৰৌই। চহী ১৫গী লৈগুৰু মত্ৰমদা খাজ

মণিপুৰনা কৰন্মা ইন্দিয়াদা তিনখি?

এস উমানন্দ

কুমজা ১৯৪৯না মশীং থিঙুমদৰা মণিপুৱগী মীয়ামশিংদা য়াম্‌না থৰায় চাকপা অমদি থেস্মায় শোকপা পীবতা নগুনা মণিপুৱগী নিংখৌ মহাৰাজ বোধচন্দ্ৰবু শিল্লোংগী ৰাজবাৱিদা নুমিং ছমনি তুফ্ৰম চাফম খঙন্দা হাওস এৱেঐতা থমদুনা লৌশিং মাঙহল্গৰা মৰ্জৱ এপ্ৰিমেন্টকী খুংয়েক পীখিবদুগী থেস্মায়গী মীংনা উৰা শক্তমদুৱু মীংলুদা পিৱাং ঙ্গৌনো হেক হেক উনৱি। শিল্লোংদা মহাৰাজনা আসামগী গভৰ্ণৱ শ্ৰীপ্ৰকাশপু থৰক অমগী উনৰা চংপনি। নোংমা নোংমগী মঙক হাইগংলক্ৰিৰা মণিপুৱদা লৈবা দেৱাল, ৱৰাল অমৱসিংগী মঙক থেৰু বুকী ৱাৱী শাৰা চংপনি। মখাদা অফ্ৰেদৌৱিৰা কয়ানা উংকনি। অদুৱু হেক য়ৌৱগদি গভৰ্ণৰুগা উনবদা মণিপুৱ ইন্দিয়াদা তিনৰা চে অমা পুথোক্ৰাগা নমদুনা মহাৰাজনী খুংয়েক লৌগে তৌৱকপনি। মহাৰাজনা য়াদে। ফৈনা চংত্ৰবা ৰাফমদুদনী নাছ্বেক্ৰবা মহাৰাজনা মণিপুৱদা থুনা হনখিনৰা হঞ্জিন হঞ্জিন হায়জখিবদু শুকয়্য য়াথিদে। হেমদুম খুংলায় পায়ৰা সিকুৱিটিগী অচৌৰা পল্লোন অমনা মহাৰাজনা লৈৰা ৰাজবাৱি কোয়শিনখি। অকুপ্পা ৱাৱী মখাদা পীজৱি।

কুমজা ১৯৪৯গী সেপ্তেম্বৱ ১৬ অসি মণিপুৱগী পুৱাৱীদা অচৌৰা অহাংবা অমা পীৱগদৰা যৌদোক অমগী লাইবক থিৰা খোঙচং অমগী নুমিং ওইখি। শিল্লোংদা মহাৰাজ বোধচন্দ্ৰনা নুমিং অসিদা মহাক্কী প্ৰাইভেট সেক্ৰেটাৱি সনসম গৌৱহৰি, এ দি সী ময়েংবম, আনন্দমোহোন অমদি অতোপ্পা মীওই ১৫ / ১৬ লোগাগা অসামগী গভৰ্ণৱ শ্ৰীপ্ৰকাশকা উনৰা চংলি। মৰুওইনা চংলিৰা খোঙচং অদুগী পান্দমদি নোংমা নোংমগী লম অসুম অসুম হেঞ্জিল্ক্ৰিৰা মণিপুৱদা, ইন্দিয়া লৈগুৰুা থল্লিৰা দেৱান ৱৰাল অমৱসিংগী লমচংকী মৱমদা থলৱগা মহাকপু লাক্‌শিমনবনি। য়াম্‌না হ্ৰোা লুৰা মণিপুৱগী লাইবক লেগ্ৰা থৰক্কীদমজদি শুকবৎ নভ্ৰে। মৱমদি মহাৰাজনা মহাক্কী লিগেল ৱিমেস্ত্ৰেলৱ কে সী চক্ৰবৰ্ত্তিসু লোয়নখিদে। মহাৰাজনা কোৱা গভৰ্ণৰদা ইৰা চিঠিদা য়াওৱকনি।

নোংমা চঙনা গাড়ািদা ৮৫তুনা তাং ১৭কী নুংখিলদা শিল্লোংগী ৱেদলেন্দসতা লৈৰা ৰাজবাৱিদা মহাৰাজ থুংখি। লোয়ননা মহাৰাজ বোধচন্দ্ৰদা শিল্লোংদা থুংলৱে অমসুং আসামগী গভৰ্ণৱ উন্নবৰা মতম অমা পীনৰা গভৰ্ণমেন্ট হাওসতা পাউ অমা থাখি। তাল্কৰ অদুনা অমুক্তা থোকখিত্ৰিৰা খৌদৌ-খৌশিং খৱা মহাৰাজ অমসুং লৌইনবশিংনা উখি। খুংলায় পায়ৰা সিফাইশিংনা ৱেদলেন্দসকী ৰাজবাৱি কম্পাউন্দদা লাৰুগা মহাৰাজগী সিকুৱিটি শাৱগা টেটকা খনগৎতুনা ফিডৌ শেংপা সী আই দি কয়না ৱেদলেন্দসকী ৰাজবাৱি কোয়শিন্দুনা ধমখিবগী ৰানি। অফৰা ইন্দেশনসন নভ্ৰে হায়বসি মহাৰাজ অমসুং মহাক্কী খোঙবুনা লায়না খঙখি। কৱিগুপ্ত্ৰা তৌহেৰবা খৱা মণিপুৱগী নিংখৌদা ইন্দিয়ানা তৌগদৌৱে হায়বসি চিংনৰা লৈৰা তাবনি। টৌইলেটকী মনাজ্ঞা ফাওৰা শেমদুনা লৈ হয়। মহাৰাজগী মনাইশিংনা সাপন অমদি চুৰুট লৈৰা থোকপা ফাওৰা য়াহন্দে হয়। অপাঙ্গা আইটেমশিংদু সিকুৱিটিনা লৈ হয়না তাই। নুমিদাংদুদা মথংগী নুমিৎতা হায়বদি তাং ১৮গী পুং ১১ তাবদা গভৰ্ণমেন্ট হাওসতা মহাৰাজ লেংঙক্তুনা গভৰ্ণৱ উন্নবৰা পাউ অমা থাৱক্ৰে।

অতিং অমা হেৰ্ডে। কোৱা খঙলকপদা, গভৰ্ণৱনা তাং ১৭কী নুংখিলদা লৈৱমদবদু মহাক দিল্লনা চংলগা গুৰুগৰী ৰা গৱেন্টমন্ট ওফ ইন্দিয়াগা তাৱৰা চংপা ওইৱমখি। শ্ৰীপ্ৰকাশতু হায়বদি গভৰ্ণৱদু তৌগদৰা থৰকখিশংদু লোয়না খঙলগা লাকপা ওইৱল্লে। বোয়ে ফাওবদা চংতুনা সৰ্গৱ পেটেল উল্ৰক্ৰবগী ৱাৱীদু কোৱা খঙনৱকই।

নোংঙাল্লে, শিল্লোংদি টিংগী লমনিনা মহৌশানা পংশা শাদে। অয়ুৰু পুং ১১গীদমক মহাৰাজগী পাটি শেম শাৰা লৌইৱে। গভৰ্ণমেন্ট হাওস তন্ম্‌না খৌৱক্ৰে। মফমম্‌ য়ৌৱমদাইদা লস্বীদা গুইহাক মমাঙদা হৱাগাড়ীনা মফক্তা তৰুখিৰা হৌদে অশিৰা অমগী ওছ্বেকপা শক্তম প্ৰাইভেটে সেক্ৰেটাৱিনা উখি। ফভৰা খুদম চাংমৎ অউ উবদা মহাক্কী থেস্মায় নিৰুখি হায় অমসুং কৱি থোক্ৰাবা হাথনা খনবগা লোয়ননা মহাক্ৰা খাজৰা লাই অমদা নুদুৱা খুৰুফমজখিবগী ৱাৱী লৈ।

গভৰ্ণৱ হাওস য়ৌৱে। গভৰ্ণৱনা মহাৰাজবু ওৰুন্নই। গভৰ্ণৱনা মাঙ থাৱগা মহাৰাজনে, কৃষ্ণমুৰ্ত্তিনে, আনন্দমোহোননে হেক তুংদা এদতাইজৱ নাৱি ৰুসতমজিনে, প্ৰাইভেট সেক্ৰেটাৱি গৌৱহৰিনে খপ্তাংননা চংলি। অদুৱগী গভৰ্ণৱনা অচৌৰা মহাক্কী কাদুনা মাঙ থাদুনা মথং মথং চঙশিনভ্ৰে। গভৰ্ণৱ, মহাৰাজ, কৃষ্ণমুৰ্ত্তি অমদি আনন্দ মোহোন মথং-মথং ফমভ্ৰে। ৰুসতমজিনা গৌৱহৰিদি অতোপ্পা কা অমদা মখোয়নিতা ৱাৱী শাৰুসি হায়দুনা পুশিনখি। কা অদু য়ৌৱে। হেক ফমথৰণা ৰুসতমজিনা হায়খি “মিষ্টৱ গৌৱহৰি, নহাক্ৰা মহাৰাজবু শাৱনীনা হাওদা শাম্ৰাবা গুশ্মী হায়ৰা এখোয়না তাই। অসামগী কাদা মৰ্জৱ এপ্ৰিমেন্টকী নমখোক্ৰবা কপি অমা লৈত্ৰবনি। নহাক্ৰা মহাৰাজদা মহাক্কী খুংয়েক চে অদুমা পীনৰা তৰুগদৌবনি, শোয়ৰা য়াদে”।

প্ৰাইভেটে সেক্ৰেটাৱিনা খুমখি, “মদু অৱানৰা ৰাফমনি, এহাজি মহাৰাজগী সেবকনি, মনাইনি। মহাক্ৰা এগী গুৱকনি। মনাইনা মপূদা কৱম হায়না তৰুদুনা অদুক লুৰা থৰক্কুগী খুংয়েক পীহনগদৌৱিবনো? এহাক শুকঙম গুন্মোই”।

“অদু ওইৱবদি মহাৰাজ নখোয় অনী ফাদুনা থমগনি” থকসি-খাসি কৱিমতা য়াওবৰা ৰুসতমজিগী পাউখুমনি।

হায়দগী খৱা শাওগনৰা প্ৰাইভেটে সেক্ৰেটাৱিনি মহাৰাজ বোধচন্দ্ৰগী। মহাক্ৰা খুদক্তা শাওনা খুমখি, “নহাক্ৰা ইন্দিয়া মচানি, এনা মণিপুৱ মচানি। নগুনা ইন্দিয়া নুংশিৰা, এনা মণিপুৱবু নুংশিৰা। কৱিগুপ্ত্ৰা ইৱেৰাকপু নুংশিবসি ক্ৰাইম অমা ওইৱগদি নঙসু ক্ৰিমিনেলনি। নঙসু ফাৱগা থন্ম তাই। এহাক মখা তানা নহাক্ৰা হায়ৰা তাৱৰৌই”। অসি হায়ৱগা গৌৱহৰিনা শাওগুদা ফুক হৌগৎলগা থোঙ খংহাং হাংদোকুনা থোক্ৰকই। অদুগা গভৰ্ণৱগী কাদা অমুক ফি ফি কামদুনা চঙলকই। অদুগী হেক মিনিট খৱনী মমাঙদা গভৰ্ণৱগী কাদা ময়াম ফমথনৰবা মতুংদা গভৰ্ণৱনা ইঙ্গিং পীৱগা কৃষ্ণমুৰ্ত্তিনা চেখাও অমদগী মৰ্জৱ এপ্ৰিমেন্টকী চে অমা পুথোকুনা মহাৰাজদ পী। মহাৰাজ গুৰুা থোকখি। নুঙাইতনা খজিভ্ৰং পাৱগা এদিসিদা পাও হায়দুনা পী। আনন্দমোহোৱা পাৱগা মহাৰাজদা খুংয়েক পীৰা চুস্মাই হায়দুনা হঙ্গল্‌লমই হায়ৱিৰা মতম অদুমজ্জননি গৌৱহৰিনা শাওনা চঙকখিবদু। হায়ৱকই “তাইবুংঙো মৰ্জৱ এপ্ৰিমেন্টকী কপিৱা, এগ্যা (মহাৰাজদ) সহি তৌবকা য়াদ্ৰি। তুংদা মীৱা য়াম্‌না তাৱক্কনি। ননাই এদিসিনা কৱি হায়ৱিবগে” “এদিসিনা সহি তৌৰা চুমদে হায়ৱিবনিনে” মহাৰাজনা

খাজ্ৰবা কোংপ্ৰেসকী আইনগী ৰাংমদা চখৱল্ৰা কৰ্মা লৈতৰা নভ্ৰে।

চহী কয়গী পুৱাৱীদা অমুক্তা তানৱকখিৰবা ইলেক্সন মমাঙদা নংহৌৱৰেই মতাগু্তম মখল মখাগী থৰক লৌখিৰা গুসি ফাওৰা ফল হায়দোক্তৰা কয়্যাসু লৈৱি। মসিগী মনুংদা লুপা লাফ্‌ ৫ / ১০গী শেনফম লৌদৌৱিৰা কেন্দিদেট লিশীং ৭ / ৮গী ফল শেলবুল শেলবুল লৌৱগা হাপখিববশিং নৈননীংঙাই গুৰ্জননি। মসিগী মতাংদা ও ইবৌবীনা লুচিৎৰা কোংপ্ৰেস লৈগুৰুা এদুকেসনবু চাওখংহমবনি হায়দুনা হোংনৱল্ৰা মমাঙথক্তা শেঞ্জা থুমজা তৌৱগা ফমজাউ কৰ্মা হাপ্ত্ৰস্বী ফম কোংপ্ৰেস লৈগুৰুকী অৱৌইৰা তাঞ্জাদা লৈগুৰু অদুনা কাঙলোন চুন্ম খৱদি তৌৱল্ৰা মীয়াম্‌না শাখিনি। অদুম ওইনমক শাংলৰা চহী কয়গী মমাঙদগী এদুকেসনগী মোংলৰা শক্তম গুসি ফাওৰা চুমথোকপা গুদমবসি ওছ্বেক্ৰা কুপ্পা নৈনবগী মথৌ অমদি লৈতৰা নভ্ৰে। এদুকেসন মন্ত্ৰি ওইৱস্বশিং শেল চবুল চবুল পায়ৱগা চংনখিবনি। মথংগী ইলেক্সন লাৰুপদা মীয়াম্‌না চপ চাবা পাড়া গুসি ফাওৰা তস্বীদুনা লাকখিবনি। অদুৱ ঈজৎতগী শেলনা হেৱা লুন্ম লৌনবগী চংনবী গুসিসু লৈৱিবৰা? মসিমকসু পুৱাৱীগী অৰিৰা পাড়া অমনি। মসি পুন্মক খঙনা খঙনা, উনা উনা ইমাংদা তাৱল্ৰা শেঞ্জাউ কাছ্বেকপা গুন্মদবসিমক শেলগী মগুণ কয়াদা ৰাংত্ৰৰা। এদুকেসন মন্ত্ৰি গুন্মক চুমথোকপগী মছৎতা হেমা হেমা মোংশিনবসি মকোক থোংবা লুচিৎবশিংগী শক্তি, মথৌ মুন্ম খঙমিৱৰা মথৌ গুৰ্জননি। মীয়াম্‌না শেংনা খঙনৱি।

মতাংসিদা লৈগুৰুকী লুচিৎ পুৱেল ওইৱিৰশিংনা এদুকেসনবু মখোংদগী মতোন ফাওৰা থিজিনীৰা মথৌ তাদৰা নভ্ৰে। মৱম অদুনা গুসিগী বি জে পিগী ফজৱৰা ৱাৱক্কী ত্মালগুপ্ত্ৰা লৈগুৰু অসিদসু হেমা কুপ্পা মখোংদগী মতোন ফাওৰা য়েংশিনহনীংবগী শক্তম নোংমা নোংমগী হেনগৎলকই। লৈবাক অমগী য়াংলেন শৱু ওইৱিৰা এদুকেসনবু মোংলবদি কৈদৌনুংদা অণনবা, অশেংবা অনৌবা লৈগুৰু পুৱকপা তৱাইৰা নভ্ৰে। মতম অমদা মণিপুৱ মীয়াম্‌না খাজনৱল্ৰা অনৌৰা বি জে পি লৈগুৰু ময়েক শেংনা খঙহনৰা হায়বসি তঙাইফ্ৰৰা অমদি দৱকৱনি খল্লি। মীয়ামগী শাংলৰা কোংপ্ৰেসকী লৈগুৰুকী মতমদা অমুক্তা ওইখিত্ৰিৰা মওংদা মোদিদী বি জে পি লৈগুৰু অসিদা মণিপুৱদা মীয়াম্‌না অপাঙ্গা বি জে পিগী লীদৱ ওইবিৱিৰা বিৱে, লমদমসিদা ফোঙৰা পাউচেগী এদিটৱসু ওইবিৱল্ৰা, পাউচেগী লমদা হ্ৰোা কুপ্পা নুং-পানগী মৱমদা কুপ্পা খঙ-হেৰৰা তমজনীংঙাই কৰ্মা য়াওৰা লীদৱনা মণিপুৱগী পাউচেশিংদা লেভুনা ইনৱক্লিৰশিং অমত্ৰা লেন্ম্‌না মাঙফৰৌই। মণিপুৱ মীয়াম্‌না গুসি ফাওৰা খাজৰা থল্লিৰা অঙৰুপা অনৌৰা মওং অমা থেংনৱকখিৰা পুৱাৱীগী অনৌৰা তাক্ক অমনি।

মণিপুৰনা কৰন্মা ইন্দিয়াদা তিনখি?

খুন্মকই। গৌৱহৰিনা অমুক, “তাইবুংঙো (এ দি সি) না হায়ৱিবদু চুশ্মী। সহিকা তৌৰা য়াদে এগ্ৰ্যা”।

গভৰ্ণৱনা গৌৱহৰিদা অদুক শাওবগী মৱম হংবদা গৌৱহৰিনা মণ্বেপ্‌দা ৰুসতমজিনা ৱাইহে কামজাও ছনৰা, অকনৰা ৱাইহে শীজিন্নবগী ৱাৱমদু তমখি অমসুং গভৰ্ণৱনা ৰুসতমজিদা গুঙখি হয়। অমুক মখা তাবদা মহাৰাজগা গভৰ্ণৱগা ৰা অসুম গাউনৱকপদা ৰুসতমজিনা মহাৰাজগী সহি খৱা থুনা তৌনৰা হায়ৱকপদা মহাৰাজনা শাওনা “ৰুসতমজি এনা লাক্কিবসি গভৰ্ণৱগা ৱাৱী শাৰা লাকপনি। নঙগা শাৰা লাকপা নভ্ৰে”। সিদসু শ্ৰীপ্ৰকাশনা ৰুসতমজিদা অমুক্সু তুমিন লৈনৰা হায়খি।

নুমিংতু ৱাৱী ফজনা শাৰা য়াদ্ৰে। গভৰ্ণৱনা প্ৰাইভেটে সেক্ৰেটাৱি গৌৱহৰি মহাৰাজবু নিংখিনা পুৰিখিলায় হায়ৱগা কায়নখি মৱমদি মহাৰাজ য়াম্‌না ইমোসনেল ওইৱে হায়ৰা গভৰ্ণৱনা খঙখি।

ৱেদলেন্দস য়ৌৱে, লোয়না নুংঙাইনভ্ৰে। পুন্মক নুশুক-নুংজানৱে। মৱম অমগী খল্ৰবা চংলগা খঙহৌদনা লুত্ৰৰা ৰাফম অমা হিংনম নমশিল্কৰপদুদা লৌইনমক লৈতানভ্ৰে।

নুমিদাং ওইৱে। চাক-নুং নিংখি নুংঙাইনা চানৰা নংভ্ৰে। মফমদুদি নোংমৈ পায়বশিংনা পল্লোন খানা কোয়ত্ৰবনি।

অতিং তাংলৌ থেংজিল্কৰুৰা মতমদা ময়াম লোয়না তুন্মত্ৰৰা মতুংদা মহাৰাজগা প্ৰাইভেটে সেক্ৰেটাৱিগা চিক্ৰা উনৈ অদুগা গভৰ্ণৱ অমসুং ৰুসতমজিনা উশিং-খৌওইদৰা ৱাইহে অমুক্ৰা শীজিন্নৱৰুৰা অদুগা ৱাইহে কামজাও হল্পক্লবদি হিংসাগী থৰক তৌবদা য়ানখি। অদুৱ মতুং তাৱকপদিদি গভৰ্ণৱ অমসুং মৰুওইনা এদতাইজৱ ৰুসতমজিগী লমবৎ মও হোংখি অমসুং নেমথখি। নমজা নমখেক্ৰবগী লিচৎকী মছতা থেস্মা, হায়জিনৰা, গাওহনৰা, পোৎথাহন্দৰা ওইনা চংথৱকখি। ইন্ৱিৰা চিঠি ময়াম অদুদগীসু খঙই। অয়াম্‌না শক্কা শক্কা উনবগী মছতা চিঠি ওইনা ইয়নৰা মখা তাৰা খৌওং ওইখি। মৱম অদুনা মহাৰাজ অমসুং প্ৰাইভেটে সেক্ৰেটাৱিনা হিংসা তৌবগী ৰাখলদগী খৱা খৱা থৈখোৱকখি।

মহাৰাজগী চিঠি অয়াম্‌দা মণিপুৱদা থোক্কখিগে হায়বসি তোয়না পল্লি। মহাক্ৰা অমুক্তবু মণিপুৱ য়ৌৱবদি বুদ্ধি লৌশিং থোক্কনি হায়বসি ৰাখলদা মণিপুৱদা চংনৰা চিঠি কৰ্মা ইন্দুনা তৰুখি। অদুৱ শুকয়্য য়াথিদে। অদুম ফাদুনা মথখি।

তাং ১৮গী অয়ুক উনৰা অদুগী মতুংদা শ্ৰীপ্ৰকাশনা চিঠি অমা ইৱকখি। ৰাফমদি নোংঙানৰা তাং ১৯গী অয়ুকী পুং ৯.৩০দা উনসি হায়বনি। মহাৰাজগী পাউখুম ওছ্বেক্ৰা ফজৈ। অসুম্‌না হায় “... খৱৱিৰা ৰাফম অসি য়াম্‌না লুৰা মণিপুৱগী তুংগী লাইবক্কী মৱমদনি। ... হৌজিভ্ৰি মণিপুৱগী সোভৱেদি ট অসি মীয়ামগী খুংতা লৈভ্ৰে। অদুনা মীয়ামগী ৰা তাৱগা মখোয়গী অপাম্‌দু খঙলগা থৰক চংথনৰা ঝাইদগী চুন্ম অমসুং মতিক চাবা ওইগনি। মদুতনা তুংদা কেস অসি কম্পটিটাসন্না য়াদৰা হায়বদু ওইৱৌই। নংত্ৰবদি অন কম্পটিটাসনেল ওইগনি...। মৱম অদুনা এ ইফ্ৰালদা হয়েংমক অমুক্তা চংলুখিগে”। কয়াদা চুমত্ৰৰা অমসুং ফজত্ৰবনো।

তাং ১৯দা অমুক মহাৰাজনা ই “গুৱাংগী, হায়বদি তাং ১৮গী চিঠিদু অমুক্তগা পীবিয়। মদুগী পাউখুম পীৱক্ত্ৰবনিনা য়োৱ এঞ্জিলেলিনা এগী অৰুৰা, অৱাৰা ময়ামসি উৱগা এৰু য়ুদদা হনখিবদা য়াৱে হায়না লৌৱে। গুসিমক নুংখিলদা ইফ্ৰালদা চংত্ৰগে”।

মদুগী পাউখুম শ্ৰীপ্ৰকাশনা খুদক্তা পীৱকই – “এনা চিঠি হল্পকখিবদবু হদ্ৰবসু য়াৱে হায়না খনবননি। এদি য়োৱ হায়নেনসপু য়াম্‌না তৱাম্‌না ওকনৰা খন্দুনা লৈৱবনি। মহাৰাজনা হৌজিক লাকপীৱগদি এ য়াম্‌না নুংঙাইজগে।”

মহাৰাজনা অমুক খুশ্মী : “এহাক্কী মণিপুৱদা গুসি থোকপগী প্ৰোপ্ৰামদুদি ককথংলগে অদুগা গভৰ্ণৱবু গভৰ্ণৱ হাওসতা উনৰা লাকপদি এ গুশ্মৱৌই। থৰক অসি য়াম্‌না লুশিল্ক্ৰি। গভৰ্ণমেন্ট ওফ ইন্দিয়ানা এণ্ডেপ্‌দা তৌৱিৱসি য়াম্‌না মীনুংশি য়াওবৰা থৰক অমনি। লুৰৰা থৰক অমগী ৰাফমদা অসুক তেনৰা মতমদা এৰু ৰাখল থৰুৰা মতম ফহন্দনা হিংলা হিংজিদা থৰক তৌ হায়বসি ফজমন্দে। অদুগা এগী ঝাইদগী লাইবক অমুক থিৱিবনা (শিল্লোংগী) থৰক অসিগী মৱমদা এণ্ডেপ্‌দা হান্ননা ইঙ্গিং মচেৎ অমা ফাওৰা পীখিবদিসিনি। এনা কৱিমতা খঙখিবদা মণিপুৱদনী লাকপদা পোপালৱ এসেমব্লিগী ৰাসু তাৱকখিদে মখোয়গী অয়াবসু লৌৱকখিদে। অদুগা আইনগী মৱমদা অখঙ-অইহে ওইৱিৰা এগী লিজেল ৱিমেস্ত্ৰেপৱসু পুৰক্তুনা মাগী পাউতাকসু লৌৰা য়াহন্দ্ৰে। মসি য়াম্‌না ফজমন্দৰা অমনি। এৰু নম হাদুনা ইথন্ত্ৰগী অপাম্‌দা খুসি তৌহনৰদা এগী থৰক্ৰু য়াম্‌না লানৰা ওইগনি। মৱম অদুনা এনা য়োৱ এঞ্জিলেলিগা উনবদা কৱিসু কামৰৌই এগী হান্নগী য়াদবগী ফিৱেপ্তু শুকহোং হোংলৌই।

ঝাইদগী ফবদি এৰু ইফ্ৰালদা চংহনৰা হায়বসিনি অদুগা ময়াম তান্নৱগা অমুক হল্পক্ৰগা ৰাফম অসি থুনা লৌশিন্ৰৰা তৌৰা হায়বসিনি।

মহাৰাজগীদি অসিদগী হেমা তৌফম থোকপা থৰক লৈতে। অমুক্তং মৱমদম মণিপুৱদা থোক্ৰগা শূৱ হোন্দোক্ৰগা নাছ্বেক্ৰবা অমত্ৰা গুইৱৰবা পাঐন্দ্ৰি মসিতনি। নুমিং অদু মহাৰাজ গভৰ্ণৱ উনৰা চংখিদ্ে। চিঠি অসিগী পাউখুমসু শ্ৰীপ্ৰকাশনা অসুম্‌না হল্পকই, ‘য়োৱ হায়নেনসতা খুদোংচাদবদি এনা থোকহনৰা তাৱে মসিগী এ নুংঙাইজদে। গভৰ্ণমেন্ট ওফ ইন্দিয়গী অকনৰা য়াথংগী মখাদা থৰক তৌবনি এদি। মখোয়না থৰকসি অথুৰা মতমদা লৌশিন্দৰা য়াদে হায়দুনা অহৰুপা য়াথং পীনৰা মহাৰাজ মণিপুৱ চংখিৰা য়াৱেইদৌৱি। অদুনা হয়েং তাং ২ ০গী অয়ুক পুং ৯দা গভৰ্ণমেন্ট হাওসতা এহাক গুইজিল্ৰগে। পুন্মকসিদগী খঙলে, মহাৰাজনা কাঙলোন চুন্ম চংথজগে তৌবদু ইন্দিয়া গভৰ্ণমেন্টনা শুকয়্য য়াথিদে। অকনৰা শৱৌ শিনভ্ৰে। নোংমা নীনিগী মনুংদা পাঐন্দ্ৰ কৰ্মা শীজিন্নাদুনা মহাৰাজবু নমদুনা খুংয়েক পীহনৰা হোংনৱকভ্ৰে। শম্মা হায়ৱবদা, মণিপুৱ অসি ইন্দিয়াদা তিলহন্দৰা শুকয়্য য়াদ্ৰে হায়বসি ইন্দিয়া লৈগুৰুা চপ য়ুংনা লেপভ্ৰে।

মহাৰাজগী তাং ২০-৯-৪৯গী চিঠি অমদা অসুম্‌না ইৱি, “... এহাজি হৌজিক কম্পটিটাসন এক্ট অমগী মখাদা মপুং ফাৰা ৱেসপোলিবল গভৰ্ণমেন্ট অমগী শুপ্ৰগী কম্পটিটাসনেল হেদ অমা ওইবতনি। মৱম অদুনা মশীং য়াম্‌না মীয়ামগী খোঞ্জেলনা এগী খোঞ্জেলনি অমসুং মসিতনা এই কম্পটিটাসন অমসুং আইম্‌না পুল্লিবনি।

ত্ৰিপুৱাগা কূচ বিহাৱগা এখোয় মণিপুৱগা মান্দে। মখোয়গীদি নিংখৌ মশাগী শক্তিদা অদুম থৰক তৌৰা য়াই। অদুৱ মণিপুৱগীদি দায়ত্ৰ অমসুং লৈবাক গুৰুপসি মীয়ামগী মখুংতা লৈভ্ৰে, এগী খুংতা লৈতে। অদুনা এগী শক্তি য়াম্‌না পীকই। ... এ মীয়ামগীনি অদুগা এগী ষ্টেটকী গভৰ্ণমেন্টডি মীয়াম্‌না মীয়ামগীদমক পূজবনি।

ইন্দিয়ানা য়াম্‌না কৰ্মা নীংজৱিৰা পছুং অদু মণিপুৱনা মাঙ থাগৎতুনা হান্না মঙফাওনজৱে। মসিগীদক এনা চাওথোকচৱি।”

বি জে পিগী লৈগুৰু পুৱকপা চেনৰা য়াৱৱেইদৰা মৰীক চুন্মৰা ৰাফম অমদি মীংমাংদা ফজনা উন্মভ্ৰে। লুপা ১০০০ চংপী, ৫০০ চংপী অনৌৰা শিন্দোকপদা, বি জে পিনা লুপা ৫০০ চংপী, ২০০০ চংপী পুথোৱকপা মণিপুৱ মীয়াম্‌না গুৰুৱশ্মী। ইন্দিয়া পুন্মজতা পুমলিন নিল্লশ্মী। লুপা ২০০০ চংপীগী শীজিন্নফম ময়েক শেংনা মমাঙগী ইলেক্সদা পড়া ফানভ্ৰে। ইন্দিয়াগী নভ্ৰনা মণিপুৱদা ভোটৱ অমদা লুপা ২০০০ পীনবসি মমাঙগী ইলেক্সন অদুমা পড়া ওইনভ্ৰে। মথং চখৱকপদা হন্দক্কী খুঙ্গংগী গ্ৰাম সভাগী মীখলদা মেম্বৱ ফাওনৰা লুপা ৫০০দনী লুপা ১০০০ ফাওৰা য়েদুনা ভোটকী মতমদা লুপা ২০০০ চংপীগী শ